

Jordi Salbanyà i Benet

Doctor en Dret. Advocat

Secretari del Consorci Forestal de Catalunya

Tipus de camins històrics

- Camí ral (o camí reial)
- Camí veïnal
- Camí romeu (o de pelegrinatge)
- Camí de morts (o de sagraments, o de combregar)
- Camí de desembosc
- Camí ramader (via pecuària)
- Camí de carro (o carreter)
- Camí de bast (o de ferradura)
- Corriols o senders
- Camí de sirga
- Camí de sèquia
- Camí de ronda

Les conseqüències de la manca de regulació: senders de tota mena

A screenshot of a Wikiloc page for a circular hike route. The page title is "Circular a Gredos en 4 días (Jerte, Plornal, La Vera, Puerto el pico, Valle del Iornes, Tomavacas)". The page includes a map showing the route, a profile view, and various statistics such as distance, elevation, and time. The Wikiloc logo is visible at the top left of the page.

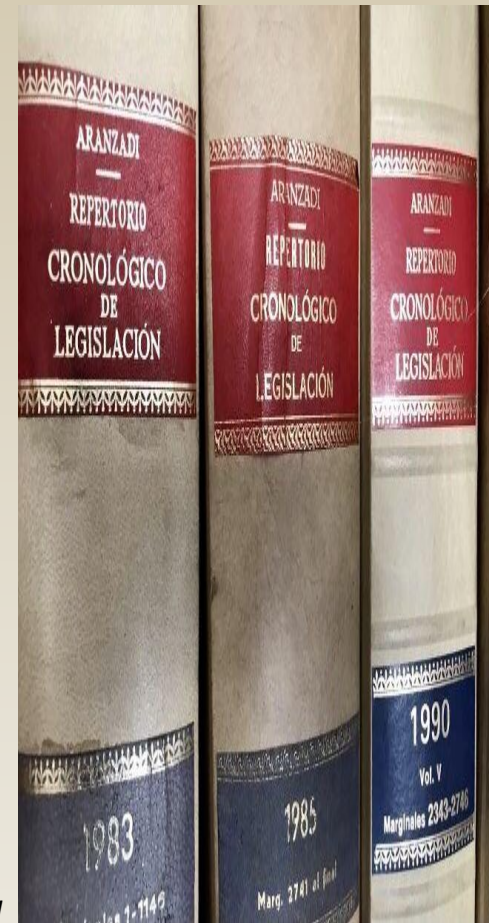
Definicions

- Què és un camí ?

- Manca de legislació

- **Art. 2 DL 2/2009, de 25 d'agost**, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de carreteres defineix les carreteres com a *«les vies de domini i ús públics projectades i construïdes fonamentalment per a la circulació de vehicles automòbils»* i expressament exclou les pistes forestals i els camins rurals.
- **Art. 2 Llei 9/1995, de 27 de juliol, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural** defineix que *«l'àmbit d'aplicació és constituït pels espais naturals i els terrenys forestals definits per la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, i la Llei 6/1988, del 30 de març, forestal de Catalunya, pel conjunt de pistes i de camins asfaltats que els recorren i per tot el conjunt de camins rurals, de bast i ramaders, senders i corriols i pistes forestals de terra»*.
- * Falta una llei que reguli els camins?¿
- ** Cal copiar el model d'altres CCAA???:

- [Llei estatal 3/1995, de 23 de març de vies pecuàries; Decret 67/2018 de 20 de març de la Junta d'Andalusia, por la que se regulan los senderos de uso Deportivo; País Basc. Decreto 79/1996, de 16 de abril, de Ordenación y Normalización del Senderismo; Principado de Asturias; La Rioja. Decreto 64/1998, de 20 de noviembre, de Realización de Senderos en el Medio Natural y Uso Público; Comunidad Valenciana. Decreto 179/2004, de 24 de septiembre, de regulación del senderismo y deportes de montaña de forma compatible con la conservación del medio natural; Navarra. Ley Foral 19/1997, de 15 de diciembre, de Vías Pecuarias de Navarra; Llei 13/2018 de 28 de desembre, de camins públics i rutes senderistes de Mallorca i Menorca. (...)]

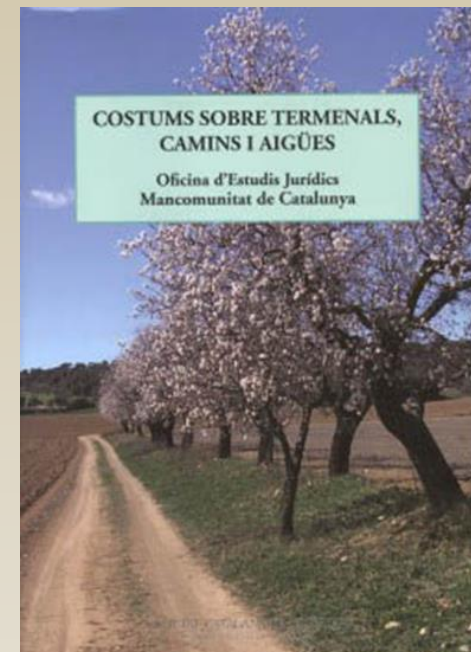
– Usos i costums

El costum com a font del dret civil

- Art. 111. CCC: «1. *El dret civil de Catalunya és constituït per les disposicions d'aquest Codi, les altres lleis del Parlament en matèria de dret civil, els costums i els principis generals del dret propi.* 2. El costum només regeix si no hi ha llei aplicable.»

Costums sobre camins:

- 74: «*Els camins rals, els veïnals, els que segueixen el jaç d'un riu o riera o canal públic, i els que van a una església, cementiri o a una font pública, **són camins públics.***»
- 89: «*Els camins que serveixen per a l'ús particular i exclusiu d'una hisenda o de diverses hisendes, **són camins privats,** llevat que siguin de sagraments. També són privats els que segueixen el pas de l'aigua que no sigui de riu o de riera o de canal públic, els que segueixen un pas d'electricitat; les dreceres, encara que siguin de camí públic, i els corriols de travessa, encara que neixin i morin en camí públic*»
- 91 «**Pels camins privats d'una hisenda no hi pot passar sino aquell que la té i aquells als quals en doni llibertat, o tingui facultat per passar-hi**»
 - «(...) *En conseqüència, no tenim un dret legal a circular per camí privat. Si a Catalunya podem transitar-hi sense gaire traves és perquè al nostre país predomina una cultura de tolerància de pas. Aquesta actitud de tolerància no és un fenomen universal, sinó un costum que forma part de la nostra tradició cultural però no està emparat legalment. La llibertat de circulació és un dret que consagra la Constitució espanyola, però aquest s'exerceix legalment a través de l'ús del viari públic.* (Xavier Campillo. «La personalitat jurídica dels camins»)

OFICINA d'Estudis Jurídics;
Mancomunitat de Catalunya
(1921): *Costums sobre termenals, camins i aigües.*
Barcelona: Societat Catalana de Geografia; Institut d'Estudis Catalans, 2013

- **Camins públics**

- Concepte de domini públic:
 - **Art. 185 de la LMRLC** : «1. *Són béns de domini públic els efectes a l'ús públic o als serveis públics dels ens locals i els que la Llei els declari amb aquest caràcter. Tenen també aquesta consideració els béns comunals.*»
 - **.Art. 3.1 del RBEL** (en el mateix sentit l'art 4 del RPEL): « 1. *Són béns d'ús públic local els camins, places, carrers, passeigs, parcs, aigües de fonts i estanys, ponts i altres obres públiques d'aprofitament o utilització generals la conservació i la policia dels quals siguin de la competència de l'Entitat local.*
 - 2. *Sense perjudici de la vinculació del sòl a la destinació urbanística des de l'aprovació dels plans, l'afectació dels immobles a l'ús públic es produirà, en tot cas, en el moment de la cessió de dret a l'administració actuant conforme a la legislació urbanística*»

- **Camins privats**

- Contingut del dret a la propietat privada: *L'expropiació com a garantia del dret dels propietaris*:
 - **Art. 33 CE**: «1 *Es reconeix el dret a la propietat privada i a l'herència.* 2. *La funció social d'aquests drets en delimitarà el contingut, d'acord amb les lleis.* 3. *Ningú no podrà ser privat dels seus béns i drets sinó per (A) causa justificada d'utilitat pública o interès social, (B) mitjançant la corresponent indemnització i de conformitat amb el que disposen les lleis.*»
 - **Art. 544.8 CCC (igual a art. 388 CC)**: «*Els propietaris poden tancar llurs finques salvant les servituds que hi estiguin constituïdes.* (ergo, poden tancar els camins privats de les seves finques)

• Camins privats d'ús públic

– Dret real públic en cosa aliena privada

- **Art. 3 RBEL:** «3.3 Igualment estan subjectes al règim de domini públic els drets reals que corresponen a les entitats locals sobre béns que pertanyen a altres persones, quan aquests drets es constitueixen per a utilitat d'algun dels béns indicats pels apartats anteriors o per a la consecució de fins d'interès públic equivalents al que serveixen els dits béns.»
- **Article 566-2 CCC:** « 1. Les servituds solament es constitueixen per títol atorgat de manera voluntària o forçosa.
2. Poden constituir una servitud els propietaris de la finca dominant o la finca servent i els titulars de drets reals possessoris sobre aquestes. En aquest darrer cas, la servitud, si és voluntària, té l'abast i la durada dels seus drets. Les referències que aquesta secció fa als propietaris d'una finca s'han d'entendre fetes també als titulars de drets reals possessoris sobre la finca. (..) 4. Cap servitud no es pot adquirir per usucapió. » (fins a la derogació de la Llei 13/1990, de 9 de juliol, realitzada per la Llei 22/2001, de 31 de desembre).

– La mera tolerància

- **Art. 444 CCE:** «Els actes merament tolerats, i els executats clandestinament i sense coneixement del posseïdor d'una cosa, o amb violència, no afecten la possessió.» (i encara menys la propietat!!!)

importància dels rètols.

- ✓ **El Codi de Bones Practiques** en l'organització i celebració de curses i marxes per muntanya: un bon precedent!!!!

– Els convenis administratius

- Lliure voluntat pel que fa al termini, condicions d'ús i contraprestacions
- Documentat per escrit

Estat de la qüestió

- Món urbà v. món rural
 - nous usos?? noves generacions ??
- La pretesa justificació constitucional
 - Art. 19 dret a la lliure circulació (per camins públics)
 - Art. 45 dret al medi ambient (externalitats ambientals)
 - Art. 43 dret a l'oci (en els espais públics adequats)
- La protecció dels espais naturals: La regulació pública d'espais privats comporta l'augment i la freqüència del seu ús ??
- L'opinió pública i el sentiment generalitzat
 - la cosa comuna versus la propietat privada
 - l'abús de la tolerància dels propietaris
 - les aplicacions informàtiques: wikilocs ...
- La manca d'un suport legislatiu
- La doctrina jurídica subvencionada
- La jurisprudència restrictiva i la càrrega de la prova
- La inoperància del Registre per la manca d'inscripció del domini públic
- El rol confús del Cadastre (*no dona fe, però estableix presumpció*) **

Por tanto no es posible incorporar el citado ramal (el existente entre las parcelas 178 y 180 anteriormente mencionado) a la base de datos catastral puesto que existe un conflicto de titularidad debiendo ser la Jurisdicción Civil quien lo dilucide manteniéndose, mientras tanto, las inscripciones catastrales hasta que se llegue a un acuerdo entre las partes o hasta que la autoridad judicial, a cuyos pronunciamientos firmes deberá someterse esta Gerencia, decida la titularidad dominical, ya que el Catastro no es competente para la resolución de este tipo de conflictos.

Este criterio ha sido establecido en las resoluciones del Tribunal Económico Administrativo Central, destacando las resoluciones del 23 de julio de 1999 (R.G. 3025-98), del 9 de marzo de 2000 (R.G. 2439-00), del 20 de febrero de 2003 (R.G. 3585-02) y del 15 de diciembre de 2004 (R.G. 2626-04), criterio establecido, igualmente, por el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña de 21 de enero de 2019, recurso núm. 413/2016.

Además, cabe mencionar que según el artículo 1 del TRLCI, el Catastro es un registro administrativo dependiente del Ministerio de Hacienda en el que se describen los bienes inmuebles urbanos, rústicos y de características especiales, tal y como se definen en esa Ley, añadiendo el artículo 2 que: "... el Catastro Inmobiliario colaborará con las Administraciones Públicas, los Juzgados y Tribunales y el registro de la Propiedad para el ejercicio de sus respectivas funciones y competencias (...)"

Ello implica que el Catastro es un registro administrativo, un inventario de finalidad fiscal, que no atribuye propiedades, no declara derechos, ni el hecho de constar o haber constado en una forma determinada en él es, por sí solo, prueba o título de propiedad civil, posesión o derecho civil alguno –o su delimitación o deslinde-, por lo que en caso de duda o conflicto acerca de la propiedad o titularidades sobre los inmuebles o de su delimitación o deslinde, la facultad para dilucidarlo corresponde a la Jurisdicción Civil Ordinaria.

Para concertar CITA PREVIA o mayor información

Línea Directa del Catastro

91 387 45 50 - 902 37 36 35

www.catastro.hacienda.gob.es - www.sedecatastro.gob.es

DELEGACIÓN ESPECIAL DE ECONOMÍA
Y HACIENDA DE BARCELONA

GERENCIA REGIONAL DEL CATASTRO
DE CATALUÑA

La reacció de l'Administració

- Els inventaris de camins

- El marc legal:

- Art. 222 TRLMRLC (locals)
 - Art. 11.2 LAMMN (comarcals)

*«L'article 222 del Text refós de la Llei municipal i de règim local obliga els ajuntaments a disposar d'un inventari dels seus béns, de domini públic o patrimonials, drets i valors mobiliaris. Sembla, doncs, que la inscripció d'un camí en l'inventari municipal seria una prova definitiva de la titularitat pública. **L'inventari, però, només acredita la destinació del camí inventariat a l'ús públic.** D'altra banda, el fet que un camí no estigui inventariat no demostra que és privat. Malgrat això, l'inventari és una eina indispensable perquè els ajuntaments exerceixin les competències que la Llei atorga als municipis per a la defensa dels camins públics»* (Síndic de Greuges.

https://www.sindic.cat/site/files/262/PAg_201_202_camins_rurals.pdf)

- La possessió immemorial

«La possessió immemorial és un concepte jurídic, en principi indeterminat, que es defineix com la "llarquíssima i pacífica possessió d'origen remot que no arribi la memòria de les persones i sense que hi hagi notícia de fet contraria a ella". Requereix, per tant, que aquest ús sigui "tan antic que no hi hagi memòria de quan va començar". Així mateix, el Tribunal Suprem ha recordat que, perquè es pugui invocar "possessió immemorial" cal acreditar que aquestes condicions d'immemorialitat siguin anteriors a l'entrada en vigor del Codi Civil comú, és a dir, anteriors al 25 de juliol de 1889 (per tant, del s. XIX)». (Àlex Serrahima. Els Inventaris de Camins Públics Municipals. Catalunya Forestal.)

The screenshot shows the 'Catàleg de serveis' (Service Catalog) website. The header includes the title 'Catàleg de serveis' and 'Administració local'. Below the header, there are navigation links: 'Tràmits dels ens locals / Catàleg de serveis / Cercador / Resultats cerca / Recurs'. A search bar is visible with 'Resultats cerca' and 'Següent' buttons. On the right side, there are several utility buttons: 'Carpeta de recursos', 'Afegeix a la carpeta', 'Descarrega', 'Convocatòria / línia de suport', 'Catàleg 2024-2027: Xarxa de Governos Locals 2024', 'Canal: Portal de tramitació (PMT)', and 'Període de vigència i sol·licitud'. The main content area is titled 'Camins municipals' and contains text about the elaboration of documents for managing municipal roads, including a list of document types and a link to the 'Programa general d'inversions (PGI)'. The footer indicates 'Destinatari:'.

La reacció de l'Administració

- La recuperació d'ofici com a potestat administrativa
- Les ordenances municipals
 - Les ordenances tipus (Osona)
- Les ordres d'execució i l'execució subsidiària
- El planejament urbanístic municipal i els plans especials
- Els plans de prevenció d'incendis
- Els plans de protecció del medi natural
- La negativa a atorgar llicències urbanístiques i la disciplina urbanística
- L'expropiació forçosa de camins privats
 - Art. 33.3 CE «Ningú no podrà ser privat dels seus béns i drets sinó per (A) causa justificada d'utilitat pública o interès social, (B) mitjançant la corresponent indemnització i de conformitat amb el que disposen les lleis.»

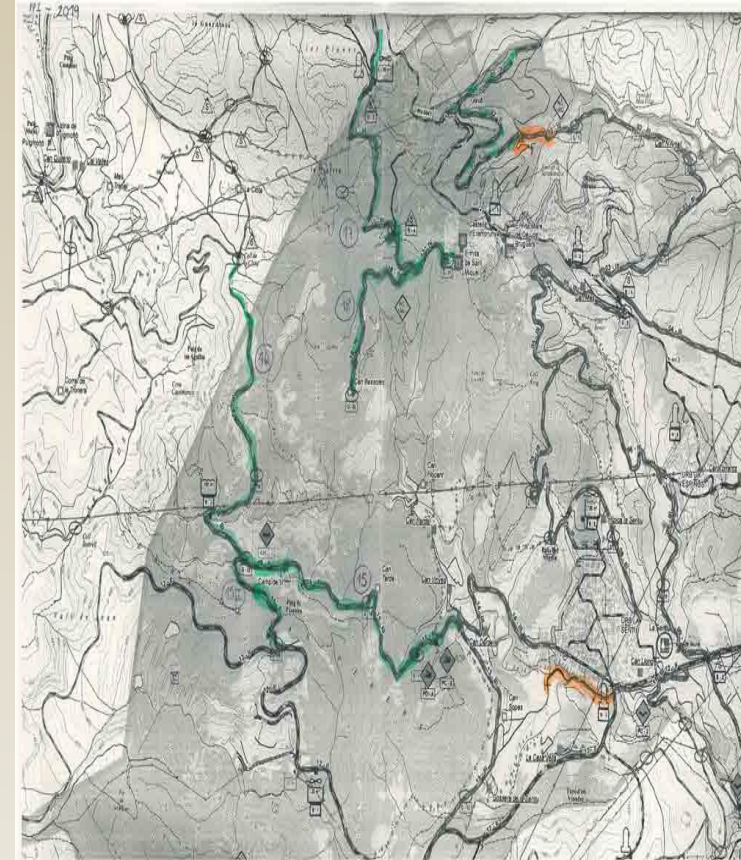
Accions en defensa de la propietat privada dels camins

- Revisió cadastral
- Actualització dades registrals
- Fiscalització del planejament urbanístic; plans prevenció d'incendis; plans de protecció del medi natural...
- Revisió dels inventaris de camins
 - Jurisdicció contenciosa
 - Directa: Motius de procediment i de fons
 - Indirecta: Temes de fons
 - Absència de declaració de propietat *erga omnes*
- Defensa judicial de la propietat d'un camí:
 - Jurisdicció civil:
 - Acció declarativa de domini
 - Acció reivindicatòria
 - Acció negatòria
 - Acció publiciana

La necessitat d'una bona prova/ d'un conjunt de proves

- Títol de propietat
- Constància cadastral
- Constància registral
- Informació testifical
- Informes pericials: (rellevància judicial)
- Dictàmens històrics
- Fotografies, plànols i cartografia
- Antecedents del planejament urbanístic
- Obres de conservació i/o millora
- Inexistència de serveis i subministraments públics
- Altres (cadenes, senyalització, subvencions,..)

Els inconvenients amb els que es troben els propietaris privats

- La dificultat de bastir un conjunt de prova suficient
- Els costos econòmics (propis i aliens, si es perd)
- La manca de rendibilitat dels terrenys forestals/agraris
- La por al conflicte social
- La desigual posició de les parts processals: la càrrega de la prova
- El temps que cal esmerçar-hi
- Els costos de manteniment
- La responsabilitat civil per danys a tercers

j) La solució passa ...pel reconeixement mutu....

- ✓ El Codi de Bones Pràctiques en l'organització i celebració de curses i marxes per muntanya: un bon precedent!!!

2. El medi natural a Catalunya: L'escenari on transcorren les curses i marxes per muntanya. Què cal saber-ne?

2.1. La propietat dels terrenys forestals a Catalunya

Tot i que generalment hom ho desconeix, el 78% de la superfície forestal a Catalunya és de propietat privada i la resta és de titularitat pública. Aquesta xifra és semblant a la de molts països desenvolupats, on la propietat dels boscos es reparteix entre un gran nombre de persones que habitualment han heretat la propietat dels avantpassats.

Una particularitat de l'activitat forestal és el fet que les explotacions han passat durant segles de generació en generació amb l'objectiu principal de millorar-les i conservar-les. Aquest, per tant, és un fet especialment important, ja que, quan anem al bosc, sempre hem de tenir en compte que som a casa d'algué que vetlla per la conservació i millora d'aquell espai.

Pel que fa als boscos de titularitat pública, la major part, el 80%, pertanyen a ens locals (ajuntaments i Entitats Municipals Descentralitzades o EMD). Per realitzar activitats en forests de propietat local, també cal un permís. Tanmateix, el permís de l'ajuntament a l'activitat de la cursa o marxa pot ser que no inclougui l'autorització com a propietari dels boscos per circular-hi (si no s'expressa específicament en el permís). Algunes vegades, el titular de la propietat pública local dins d'un municipi no és l'ajuntament mateix, sinó altres entitats locals (com les EMD), i, per tant, en caldrà l'autorització expressa.

Això encara és més evident quan la propietat dels terrenys és de titularitat privada. Novament, el permís de l'ajuntament no duu implícita l'autorització dels titulars dels terrenys.

Cal, doncs, informar els titulars dels terrenys (ja siguin públics o privats), sol·licitar-los sempre l'autorització i atendre els requeriments o condicionants que puguin demanar. També cal estar atent a totes les indicacions que puguem trobar sobre el terreny o que s'adreïn als responsables de l'organització, i tenir cura de deixar el bosc tal com l'hem trobat.

...i per l'acord voluntari.

- ✓ Els convenis administratius
 - Entre l'administració/ajuntament i els propietaris privats
 - Reconeixent la titularitat privada del camí
 - Autoritzant l'ús públic del camí privat
 - Fixant
 - el termini,
 - les condicions d'ús
 - les contraprestacions (arranjament i senyalització)

Estratègies possibles

- **El paper de les associacions de propietaris i de les diferents entitats agràries (CFC, BOSCAT, UP, JARC, IACSI, ..) i de l'associació País Rural**
 - Legitimació davant de les administracions
 - Accessibilitat als mitjans periodístics
 - Capacitat econòmica
- **Estratègia conjunta de la propietat agrària**
 - Comunicativa
 - Doctrinal
 - Administrativa
 - Registral
 - Cadastral
 - Jurisprudencial

Moltes gràcies!